

BODA ISTVÁN KÁROLY – PORKOLÁB JUDIT

MÓZES ALAKJÁNAK HIPERTEXTUÁLIS MEGJELENÍTÉSE NÉHÁNY VERSSZÖVEGBEN*

„Kivánságod szerint vezettem
népedet,
Lába érinti már, mit ígértél, a földet,
Hadd járjon közbe más ezentúl közte,
közted,
... ércvesszőm ráhagyom, s ráhagyom
könyvemet.”¹

I. A szöveghagyományozódás és a hipertext módszer

A bibliai szövegek továbbélése, hagyományozódása a művészetben és ezen belül különösen a költészetben feltételezi egy sajátos nyelvi-kommunikációs funkció, a *poétikai funkció* meglétét (vö. pl. Jakobson 1993). Az értelmezés során ugyanis a befogadó megnyit egy másik horizontot: a versbeszéd poétikai horizontját. Az ősi szöveg ezáltal új jelentést nyer, mintegy új életre kel azzal, hogy a művészek (költők, regény- és prózaírók, szobrászok, festők, zeneszerzők stb.) *üzenetként* fogják fel, és az eredeti szöveg számukra fontos gondolatait áttemelik egy teljesen más formai és tartalmi dimenzióba. Ahogy az alkotás folyamatában az ősi, archetipikus tartalmak *összekapcsolódnak* a művész gondolatvilágában rejlő objektív és szubjektív tudattartalmakkal, a hagyományozódott szöveg elmélyül, átértelmeződik és szükségszerűen módosul, miközben az archetipusokban szunnyadó érzelmi-intencionális tartalmak új művészi formákon és tudáskereteken keresztül találják meg az utat a mű befogadóihoz. Ezáltal a hagyományozódott szöveg nem veszít eredeti gazdagságából, sőt egyre több rétegű tradíció épül belőle korról korra, átívelve a századokat.

A versszövegek hipertextuális megközelítése, mint arra már többször és több helyen rámutattunk (pl. Boda – Porkoláb 2001; 2003), alkalmas az intertextuális viszonyban lévő és/vagy hipertextuális kapcsolatba hozható szövegek közötti kognitív kapcsolatok feltérképezésére. Jelen esetben a szövegek közötti kapcsó-

* A Miskolci Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke és a K 69093-as OTKA-pályázat résztvevői által rendezett *Szöveghagyományozódás és nyelvtörténet* c. konferencián 2008. dec. 15-én elhangzott előadás szerkesztett szövege. (*Nyelvi és Művelődéstörténeti Adattár* 89.)

¹ Alfred de VIGNY: Mózes. (Fordította Nemes Nagy Ágnes)

latokat a *szöveghagyományozódás* szemléletmódján keresztül közelítjük meg. Ez a szövegek egyfajta hierarchiáját tételezi fel, amelyek középpontjában – ha úgy tetszik, a hierarchia csúcán – egy, esetleg több alapszöveg áll, amely alapjául szolgál a vele kapcsolatban lévő szövegek értelmezéséhez, miközben az alapszövegek tartalma is jelentős változásokon megy át. Tanulmányunkban az alapszövegek a Mózesrel kapcsolatos bibliai szövegek, és az ő alakja köré csoportosítjuk a kiválasztott szövegek és szövegrészletek, jelen esetben *versvilágok* idetartozó idézeteit. Azt vizsgáljuk, hogy a bibliai szövegekben megjelenő Mózes személyiségjegyei és szimbolikus jellemzői a különböző versszituációkban hogyan hagyományozódnak tovább, miközben a költői idézetek megsokszorozzák a Szent Könyv kánonját és kulturális-tartalmi kisugárzását.

II. Mózes személyisége

Mózes személyének a Bibliában elsőrendű jelentősége van: az ő érdeme a zsidó nép törzseinek megszervezése, ő indította el és alakította a nép vallási életét, és ő volt az első törvényhozó. Alakjának kifejeződése a különböző versszövegekben azért sokrétű, sokszínű, mert az élete és a hozzá kötődő mítoszvilág fontos erkölcsi, vallási, társadalmi törvényeket és értékeket tartalmaz. A neki tulajdonított öt könyv, a Pentateuchus szövege alapja a keresztény vallásoknak, és ugyanakkor a héber Tórának. Mózes azonban nemcsak mint történelmi személyiség, hanem mint ember is megjelenik az ősi szövegekben.²

Megjelenítése a Bibliában életben maradásának és örökbefogadásának (fáraó lány – Nílus) elbeszélésével kezdődik, majd szenvedélyes, féktelen, dühkitörésekre hajlamos természetének drámai megnyilvánulásával, az egyiptomi meggyilkolásával folytatódik. A következő életszakasz középpontjában a kiválasztottság, az elhivatottság tudatosulása áll (csipkebokor), majd a közvetítő szerep válik uralkodóvá az Örökkévaló és a zsidó nép között, amelyet csodák tesznek megkérdőjelezhetetlenné. Mózes népvezér lesz, és párbeszédet folytat az Úrral, aki rendelkezik, kiválasztottjának előírja, hogy mit tegyen. Sajátos vonás azonban Mózes személyiségében, hogy nem mond le a szabad véleménynyilvánításról az előtt, aki Mindenható, mert népe érdekét tartja mindig szem előtt. (Például

²Szondi Lipót Mózesről írt tanulmányának bevezetésében írja: „Azok közül, akik történelmi alakként foglalkoznak Mózesrel, még senki sem [...] ragadta meg lényének konkrét tartalmát, senki sem ábrázolta hiteles személyiségként.” (Szondi 1987: 253) „Mózes nemcsak politikai vezére volt az Egyiptomban letelepedett zsidóknak, hanem törvényhozójuk, nevelőjük, és egy új vallás szolgálatára kényszerítette őket [...]” (Uo. 263) „Célunk Mózes emberi alakját úgy elemezni, hogy megérthessük a vallásalapító és a törvényhozó sorsának sajátosságait.” (Uo. 268) Később pedig így összegzi megállapításait: „Mózes a történelem egyszerű alakja. Viszont a lelki folyamat, amely lelkében feltehetően lejátszódott, mégis az emberi lélek változásának tűnik, a gyilkolástól Istenhez.” (Uo. 392)

kiválasztásakor nem tartja magát méltónak a népvézéri szerepre, hivatkozik nehézkes beszédére, többször kéri népe bűneinek megbocsátását, azt, hogy Isten változtasson szigorú rendelkezésein stb.). És az Úr minden esetben megteszi, enged Mózesnek – aki ezáltal „az Istennel egygyé válás hőse” (Szondi 1987: 363) lesz.³ Azonban a hatalommal rendelkező Mózes politikai-vallási vezetőként nemcsak jóságra, hanem haragra és kegyetlenségre is képes volt, hogy keresztülvigye akaratát.⁴

Mózes szelleme, archetípusa az egyetemes emberi kultúra részévé vált, amely kisugárzik a későbbi nemzedékekre.⁵

A versszövegekben is érvényesülnek ezek a jellemzők. A költők – talán pontosan azért, mert érzékelik az alakban rejlő drámai feszültséget – sokszor egyes szám első személyben, saját belső vívódásai kifejezése érdekében azonosulnak Mózes alakjával. A továbbiakban részben részleteket, részben teljes verseket értelmezzünk olyan lírai szövegekből, amelyeknek nyelvi kifejezéseiben a bibliai szöveg hagyományozódása figyelhető meg.

III. Mózes alakjának megjelenése versszövegekben

A XIX. század irodalomszervezője, Kazinczy Ferenc Ráday Gedeonról szóló versszövegében magas mércével él. A versben megszólal a kor kulturális életében döntő szerepet játszó személyiség, és első személyben⁶ vezet végig életén – Mózesként élve meg életútját, azonosítva magát a bibliai prófétával. Arany János is észrevételezi Kazinczynak ezt a különös versformálását, Mózes-Ráday párhuzamát, és azzal magyarázza, hogy a költő Ráday Gedeonban a kor kulturális életének vezetőjét látja: „Kazinczyék úgy tekintették őt, mint pályatorőjüket az ösvényen, melyre maguk léptek, s ez elismerés aztán a Ráday-vers nevezetben örökített meg.” (Arany 1968: 483) A szöveg zárlata eltér a mózesi személyiség-párhuzamtól, és Rádaynak a korban betöltött költői szerepkörére utal. Azzal, hogy a versszöveg végigköveti Mózes sorsát, a Biblia történeti eseményeit, és áttételesen

³ Mózes főbb életrészeit pszichológiai elemzését illetően ld. Szondi Lipót művét (Szondi 1987: 355-372).

⁴ Michelangelo Mózes-szobrának elemzésekor Freud a megfontolt, bölcs vezető és az indulatos, szenvedélyes természet viszonyát állítja elemzésének középpontjába: „[Michelangelo] valami újat, valami emberfeletti öntött a Mózes-alakba, s a hatalmas testtömeg és a figura erőből duzzadó izomzata csupán testi kifejezőeszközzé lett az ember számára lehetséges legmagasabb pszichikai teljesítménynek, annak, hogy egy rendeltetés szolgálatában és megbízásában, amelynek az életét szentelte, képes úrrá lenni saját szenvedélyén.” (Freud 2001: 236)

⁵ „A Talmud megállapítása, hogy Mózes lelke minden nemzedékben és minden korszakban jelen van [...]” (Szondi 1987: 392)

⁶ Kazinczy „portré-verseiben” gyakran egyes szám első személyben szólaltatja meg a címben szereplő versbeli lírai ént, legtöbbször kortársait, vagy akiknek jelentőségét nagyra tartja; például a következő versekben: Fabchich, Kármán, Baróti Szabó, Péczeli, Báróczy stb.

ugyan, de rámutat Mózes népvezéri tetteire, nemcsak azt mutatja meg, hogy a XIX. század első felének szellemiségében hogyan élt tovább Mózes alakja, hanem azt is, hogy milyen nagy jelentőséget tulajdonítottak neki.

*Én újabb Mózes voltam, s népemet
Kihoztam a rabság hajlékiból,
S a hagymatermő hon helyett neki
Téj– s méz– s bor–folyta Kanaánt adék.
Fény oszlopában én a nép előtt
Megcsaptam a tengert, s nyílva állt az út;
Megcsaptam a sziklát, s folyt a patak.
Az új törvénynek kettős ércabláját⁷
Lehoztam a Parnass szent bérciről;
S hatalmas jobbam azzal forgatá fel
Az undok tisztelet oltárait.
Lehültt a fal, s a tábla fennmaradt!”⁸*

A XX. században Kosztolányi úgy jeleníti meg Mózeset, hogy szembeállítja a halandó ember gyengeségeit az Örökkévaló isteni mivoltával. A sorok mögött a költő arcát látjuk, ahogyan élet-halál harcát vívja. Mózes imájában elénk tűnik a nagy történelmi, mitológiai egyéniség küzdelme az emberi élet pillanatnyiságával és az elhivatottság súlyával.

*Hatalmas úr, sziklás erősség,
te láthatatlan nagy titok.
Intesz, s a földi munka hőjét
dörgő szavaddal elhivod.
[...]
Ránk csapsz dúló, sötét haraggal,
s mi hervadunk, miként a fű,
mit a kaszás vígan levagdal,
te végtelen vagy s tiszta, hű.”⁹*

⁷ „Adva van, aki közösséget szervez, a hitet törvényeivel láthatóvá, megvallhatóvá teszi, és ezzel formát ad a választott népnek örök időkre.” (Dávid 2006: 10) A törvény–szabály–közösségformáló ereje a versben arra a szellemi közösségre utalhat, amelyet a közösen vallott és a költészet révén (vö. Parnasszus) kifejezett értékek tartanak össze.

⁸ KAZINCZY Ferenc: *Ráday*. A vers „gróf Ráday Gedeonról szól (1713–1792), a költészet és tudománykedvelő főúrról”. (Kazinczy 1898: 381)

⁹ KOSZTOLÁNYI Dezső: *Mózes imája*

Ismét más arcélét mutatja Mózesnek Rónay György. Mózesként Istenhez, Jahvéhoz szólva szinte szó szerint idézi a Biblia szövegét:

*Bölcsőben ringtam forgó vizeken,
Vadul sodort haragod folyamárja,
Míg ki nem vetett hullámod a sásba
S ott nem hagyott egy nádas szigeten.*

*Megtalált, fölvet, táplált kegyesen
Irgalmasságod fáraó-leánya.
Nem hagytál belefűlnom a halálba,
Mert valami szándékos volt velem.*

*Fölserdültem és addig bujdokoltam,
Míg elém álltál a csipkebokorban.
„Ki vagy?” – kérdeztem. – „Az Aki Vagyok.”*

*Negyven éve járok pusztaságban.
Népem nincs már. Kánaánt nem találtam.
De mutasd meg Földed, ha meghalok.¹⁰*

A szonettben Rónay úgy ad metszeteket a bibliai személyiség életéből, mint-ha maga Mózes beszélné el a vele megtörtént eseményeket. A lírai nyelv tömör, egy-egy kifejezés mögött több esemény is áll, mint a diaképek vonulnak el előttünk a sorsfordulatok. Mindegyik mögött a tudatháttérben az Örökkévaló rendelkezései irányítják az egyén, Mózes életét. Az első sorban a „forgó vizek” metaforája egyszerre konkrét és elvont információt szemléltet: a gyermek Mózes és a Nílus kapcsolatát, a sors „kerekének” fordulatait és az életben maradás lehetőségét. A petrarcai szonett fókuszmondata a 8. verssorban található, összefoglalja az eddigi mózesi életeseményeket és megmagyarázza az isteni szándékot, ami értelmet ad az életnek: „mert valami szándékos volt velem”. Ez az a pont, ahol Mózesben – és a költőben – tudatosul, hogy *k i v á l a s z o t t* lesz, de még nem tudja sem az okot, sem saját helyét az isteni rendelkezésben.

De mi történik az isteni szándék tudatosulása után? Mózes kishitűsége, önmagában való kétkedése jelenik meg Vajda György, fiatalon meghalt költő versében, amely csak a befejezésben változik át a visszavonhatatlan isteni sorsrendelésben való hitre. A Mózes-sors a vers utolsó sorában, a „tűz-metaforában” drámai fordulattal befejeződik.

¹⁰ RÓNAYGyörgy: *Mózes*

*Ki vagyok én e bús rabszolgasorban?!
Ki hisz nekem, ha magam sem hiszek?
Bizonyosság jelt - kígyót botként viszek
S folyóvíz vérként csörgedez a porban.
Ha csíkos tigris macskaként letorpan,
Botom, ha fűben: fúrge gyík, zizeg,
Meghallgatnak szakállas vén tizek,
Ha arról szólok, mit a tűzbokorban*

*Az Úrtól hallék: uj országa hol van.
Az önbecsmérlő, gyáva kishitért
A szavak, ékes Árona kísért,*

*Hogy nyelvhibámban annyiszor botoltam.
Mögöttem, mint az erdő, zúg a nép,
S az Úr előttem tűzszlopban lép.¹¹*

A szonett nyelvi kifejezései végig megőrzik a Biblia képeit. A mottóban az Exodusból való részlet nemcsak Mózes kérdése, hanem a lírai éné is. („Mózes pedig monda az Istennek: Kicsoda vagyok én...?” Mózes II. 3.11) Keveset tudunk a magát Mózesként vallató Vajda Györgyről és drámai vívódásairól, de a szöveg tudósít elhivatottságáról és mózesi hitéről. „Tehetséges volt – szegény! – s az élet legnagyobb kincsét herdálta – tobzódva kínoztta magát, ifjú szívét, mint mindenki, aki igaz útra készül” – írja róla Füst Milán. (Füst 1918: n. a.)

Mózes sorsa az, hogy bár lobog benne a küldetésudat, folytonosan szembe-sülnie kell a valósággal – a rábízott emberek hamisságával, csalafintaságával, gyűlöletével. Füst Milán alapkérdése az, hogy vajon meddig vállalja Mózes a rábízott feladatot?

*Miután lejöttem a hegyről Uram...
Hol is Veled beszéltem a csendben, ki vagy a Jóság!
Ők tobzódtak a völgyek alján. – El nem mondhatom, hogy ott mi volt.
Magának hamisságból épített fel várakat a nép,
De még az inge szövetét is csalafintaságból szövö.
[...]
De minden egyéb is, mi ottan élt, rajzott, vagy sarjadott a tág mezőn,
A gyűlölettől volt annak förtelmes az ereje.
S egy új világ épült fel így világod ellen, amíg távol volt szemem
S megdönthetetlen állt előttem, mint az éj maga.*

¹¹ VAJDA György: *Mózes* (Nyugat 1918. 18. szám; <http://epa.oszk.hu/00000/00022/00254/07547.htm>)

*Meg kellett törnöm végül is, így volt megírva rólam, fáradt voltam én!
S a vállaimmal kellett vón kivetnem négy sarkából mind e nagy világot,
úgy, mint egykoron,¹² –
S jajonganom megint akár a szél, vagy átüvöltenem az éjszakát...
S bizony már ehhez vén valék Uram. -
S így törtem hát el szegény kőtábláidat
S ígéretednek földjét is majd így nem láthatom.¹³*

Füst Milán versében még határozottabban jelenik meg a vívó dó Mózes, aki nem vállalja a rábizott feladatot. A mózesi monológot drámaivá teszi a vágy és az akarat közötti szakadék: Mózes, a kiválasztott ember tudja, hogy mit kellene tennie, de képtelen rá. Ha Mózes sorsa itt fejeződne be, az eltérne a bibliai történettől – a versszövegben Mózes tehetetlennek mutatja magát, holott tudjuk, hogyan törte össze az aranyborjút a Bibliában, és hogyan büntette meg a népet. Mózes kétekedése önmagában, mielőtt cselekvésre szánná el magát, új elemmel gazdagítja személyiségképét.

Szécsi Margit versszövege még tovább viszi a Füst Milán-i gondolatot, és megrázó módon ötvözi a XX. század második felének depresszív értékszemléletét és Mózes életének belső tragikumát.

*Ama kőtáblát nem láttam soha.
Álmodtam róla. A láncreaktorok,
a nyitott kések, a kioldott bombák,
a puszta létezés ellenében
éltem és álmodtam Törvényről ami örök:
mert mese, hogy a korszakos Főkönyv
főlirata liliom. Ekkor leszálltam,
le a hegyről. Mulandó kezemben
az olcsó toll ezüst rakétája remeg.
Mert fölíratlan a világos törvény:
gyöngye sokaság, vad öncsalatás,
balek-pupillák, s a kímélt önérdek
hatalommá-robbanó láncolata –
Mózes vagyok, a Hatalmatlan,
s föláldoztok az Aranyborjunak.¹⁴*

¹² Intertextuális utalás Archimédesz állítólagos mondására: „Adj egy szilárd pontot és én kifordítom sarkaiból a világot!”

¹³ FÜSTMilán: *Mózes számadása*

¹⁴ SZÉCSIMargit: *Mózes halála*

Mózes á l m o d o z ó k é n t való megjelenítése, a Törvény reménytelensége, művének összeomlása még megvalósulása előtt, és halálának áldozatként való bemutatása mintha 15 sorban újraírná a huszadik századi Ember tragédiáját – a Főkönyv írásában pedig mintha száz év magánya érződne...

IV. Hipertextuális kapcsolatok

A kiválasztott versrészletek összességének mint hipertextuális szövegnek a koherenciáját az biztosítja, hogy az eredeti, bibliai szöveghez kapcsolódnak, egyfajta hierarchiát alkotva, amelynek középpontjában, a hierarchia „csúcán” a bibliai szöveg áll – erre utaltunk korábban a szöveggyomjazódás kapcsán. A versrészletekhez írt kommentárokból természetesen ezeket a kapcsolatokat emeltük ki. *Megközelítésmódunk lényege az, hogy a szövegek közötti hipertextuális kapcsolatokon keresztül a versrészletek a bibliai szöveggel együtt olvashatóak.* Vagyis – ebben az értelemben függetlenül a keletkezés idejétől – a költők mintegy továbbírják a bibliai szövegbe foglalt mitológiai történetet. A hipertextuális kapcsolatrendszernek azonban van egy mélyebb, jóval áttételesebb megjelenési formája, amely a *nyelven* keresztül hat, és nem korlátozódik egy adott szöveggörnyezetre.

A. Molnár Ferenc írja ómagyar nyelvemlékünkéről, az Ómagyar Mária-siralomról: „Szövege, sorai, szavai magyar irodalmi művekbe épültek be.” (A. Molnár 2003: 62) Ugyanezt mondhatjuk azokról a versszövegekről, versszöveg-részletekről, amelyek Mózesről szólnak, és amelyeket idéztünk tanulmányunkban. A Mózesrel kapcsolatos történetek, a róla szóló költői képek, metaforák, alakzatok, hasonlatok, ha különböző mértékben is, de beépültek-beépülnek irodalmi nyelvünkbe, és ezáltal tovább gazdagítják a magyar nyelvet és kultúrát.

De mivel a hangsúlyok idővel érezhetően eltolódnak, érdekes kérdésfelvetés lehet az is, hogyan él tovább Mózes alakja (vagy általánosabban archetípusa) a különböző századokban. Néhány versszöveg-részletben ugyan nem kapunk, nem kaphatunk erre feleletet, de azért érdekes kontrasztot alkot a bibliai szöveg ősi ereje, hite és küldetésadata szembeállítva a 20. század letargiájával és értékválságával. Azonban egy dologban bizonyosak lehetünk: minden versszöveg tovább gazdagítja a Mózesről kialakult jellemrajzot, amely így egyre árnyaltabbá és kidolgozottabbá válik. A mitológiai archetípus pedig tovább él és hat az egyetemes emberi kultúrában.

Irodalomjegyzék

A. MOLNÁR Ferenc (2003): Az Ómagyar Mária-siralom olvasata és értelmezése. In: A. MOLNÁR Ferenc; M. NAGY ILONA (szerk.): *Tanulmányok a magyar egyházi nyelv története köréből*. Debrecen: Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke. 55–76. (Nyelvi és Művelődéstörténeti Adattár. Kiadványok 4.)

ARANY János (1968): *Arany János válogatott prózai munkái.* (szerk. KERESZTURY D.; KERESZTURY M.) Budapest: Magyar Helikon.

BODA I. Károly; PORKOLÁB Judit (2001): *Számítógépes stilisztikai és szövegtani tanulmányok.* Debrecen: Debreceni Egyetem, Magyar Nyelvtudományi Intézete. (A Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének Kiadványai, 76.)

BODA I. Károly – PORKOLÁB Judit (2003): *A hipertext alkalmazása a szövegek értelmezésében.* Debrecen: Debreceni Egyetem, Magyar Nyelvtudományi Intézet. (A Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének Kiadványai, 81.)

DÁVID Katalin (2006): *Mózes.* Budapest: Szent István Társulat.

FREUD, Sigmund (2001): Michelangelo Mózes. In: ERŐS Ferenc (szerk.): *Sigmund Freud művei 9. Művészeti írások.* Budapest: Filum–Suliker K.

FÜST Milán (1918): Naplójegyzetek egy elhunyt ifjú költőről (Vajda György: Haláltánc). *Nyugat* 1918. 24. szám. <http://epa.oszk.hu/00000/00022/00259/07679.htm>

JAKOBSON, Roman (1993): Nyelvészet és poétika. In: VILCSEK Béla (szerk.): *Irodalomelméleti tanulmányok. A műalkotás születése és megközelítése.* Budapest: ELTE TFK. 97–106.

KAZINCZY Ferenc (1898): *Kazinczy Ferencz válogatott munkái.* Budapest: Lampel Róbert. Wodianer F. és Fiai Könyvnyomdája, 1898-1903. (Remekírók Képes Könyvtára)

SZONDI Lipót (1987): *Káin, a törvényszegő, Mózes, a törvényalkotó.* Budapest: Gondolat K.

ISTVÁN KÁROLY BODA – JUDIT PORKOLÁB

Hypertextual Presentation of Moses in Some Selected Hungarian Poems

For the biblical texts to survive in arts, particularly in poetry, the prerequisite is the presence of an idiosyncratic function which is called poetic bearing. During the course of interpretation a new dimension opens up for the receiver: the dimension of poetic discourse. Therefore, an ancient text gains a potential new interpretation, commences a new life, so to speak. In our study the basic texts are connected to the figure of Moses, and we have grouped the chosen texts around his character, and in this particular case around the pertinent sections in the realm of verses.

The poets we have chosen range from the 18th century to recent times and writing in the first person singular often identify themselves with Moses during the course of their inner struggles. We interpret those parts of the poems or the full poems in which the continuity of biblical texts can be traced.

Some of the poetic sections do not support the idea of ancient belief and mission, nevertheless, there is a sharp contrast between the biblical texts and the lethargy or lack of values present in the 20th century texts. One thing, however, we can be sure about is the fact that each text further enriches the delineation of the figure of Moses. The mythological archetype survives and has its impact not only on Hungarian literature but on our global human culture as well.